

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 227

ויגש תשע"ב

במדרש (ב"ר פרי צג) מבאר שיוסף לא התוודע לאחיו בפתע פתאום, כדי שלא יבהלו ויתביישו. כשראה שהגיע הזמן להתגלות לאחיו, אמר להם: הבה ונסכם מה טענתם לי עד עתה: למה אני אמור לשחרר את בנימין?! כי אביו כבר שכל בן אחד, ואת בנימין הוא אוהב כל כך, עד שהוא עלול למות אם בנימין לא יחזור. מי אמר בכלל שאחיו מת? אני אראה לכם שהוא חי, ואף אביא אותו לכאן! ומיד קרא: "יוסף בן יעקב, בוא לכאן!" כששמעו זאת אחיו החלו מביטים לארבע רוחות השמים, לראות מהיכן יבוא יוסף. אמר להם יוסף: "להיכן אתם מביטים? אני הוא יוסף!" יוסף התגלה לאחיו קמעא קמעא ולא בפתע פתאום כדי לא לביישם.

זהו שרומז הפסוק במלים "בהתוודע יוסף אל אחיו", בתחילה נתן יוסף לאחיו את התחושה שיוסף אחר עומד להתגלות לאחיו, לאחר שעיקלו את העובדה שיוסף עודנו בחיים, יכול יוסף כבר לומר להם "אני יוסף".

"ויאמר יוסף... אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו" (מה, ג)
מדוע לא הכירו האחים את יוסף עד עכשיו? אומר הרב שלמה סובול בספרו "שלמה חדשה", שכדי ליישב קשיה זו, עלינו להתבונן במאורע המסופר בספר מלכים אודות המפגש של יהורם בן אחאב עם אלישע הנביא.

היה זה כאשר יהורם, מלך ישראל, שהיה רשע, אם כי במידה פחותה מאביו, בקש לצאת למלחמה נגד מישע מלך מואב אשר מרד בו, אולם מאחר וחשש לצאת לקרב לבדו, פנה אל יהושפט, מלך יהודה שהיה צדיק, ובקש ממנו לחבור אליו.

יהושפט נענה לקריאה ושניהם יצאו למלחמה, אולם בדרכם כלו לפתע המים. חשש כרסם בלבו של יהורם. "יתכן כי ה' רוצה להמית את כולנו" - הבין - "הלא אין אפשרות להתקיים ללא מים!"

מלך יהודה, שהיה שתף לדאגותיו, נענה ואמר לעומתו: "וכי אנו יכולים לדעת בדיוק מה רצון ה'? הלא יש נביא בישראל, הבה ונלך אליו!" וכך הלכו שניהם אל אלישע הנביא.

מיד בראותו את יהורם, קרא אליו אלישע: "מדוע הנך בא אלי? לך אל נביאי אביך ואמך, אשר הרגה את נביאי ה'!", ואחר הוסיף: "חי ה'... אשר עמדתי לפניו כי לולי פני יהושפט מלך יהודה... אם אביט אליך ואם

"ויגש אליו יהודה" (מד, יח)

נאמר בבראשית רבה צג, ו: אמר לו יהודה: בנימוסות שלנו כתיב: 'אם אין לו ונמכר בגנבתו' (שמות כב, ב), וזה יש לו לשלם.

הקשו המפרשים, הרי יהודה מדבר כאן עם המושל הגוי של מצרים [הוא הרי לא ידע שזהו יוסף], ומדוע חשב יהודה, שמה שכתוב בתורה אמור לענין אותו? ובארו, שהנה כשמוכרים גנב לעבד, לכאורה זהו פלא פלאים, מדוע יהיה מי שירצה לשלם כסף עבור הכנסת גנב לביתו?!

אלא, שלא מדובר כאן על גנב מקצועי או חולני (קלפטומניה), אלא על אדם שמרוב שהיה רעב, שלח יד בממון חברו. לכן אמרה התורה: "אם אין לו ונמכר בגנבתו", אבל אם יש לו - גנבתו מראה שהוא חולה, ושום אדם בר דעת לא יקח גנב אליו הביתה.

זהו שאמר יהודה ליוסף: "הרי לבנימין יש, לא חסר לו דבר, ואם כן הוא אדם שגונב מחמת מחלת נפש, ולמה לך לקחת אותו אליך הביתה?!"

אומר הרב רחמים חי חוויא זצ"ל מגירבא בספרו "שירי מנחה", שענין זה, נרמז בראשי תיבות של הפסוק "ויגש אליו": וזה יש לו ישלם גביע אחר שכמותו ויפטר. והכוונה היא שישלם כפל ויפטר מלהיות נמכר לעבד.

"והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאלה" (מד, לא)

אומרים ה"בית הלוי" וכן המהרי"ל דזסקין וה"כלי חמדה" - יוסף שאל את יהודה מדוע הוא חוזר על הטעון לגבי אביו, ומוסיף שיעלה אל אביו ויאמר לו שהילד גנב. אם ישמע שבנו גנב - יתכן שישמח שהשאירוהו במצרים.

על זה ענה לו יהודה: "והיה כראותו כי אין הנער - ומת" - כשרק יראה שהילד איננו, עוד בטרם אספיק להסביר לו במה הענין, והוא כבר ימות!

"ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו" (מה, א)

יש לתמוה, בתחילת הפסוק כתוב "ולא יכל יוסף", אם כן כפי שאין צורך לכתוב בהמשך: "ויקרא יוסף הוציאו...". גם בסיום הפסוק אפשר היה לכתוב "בהתודע" אל אחיו, לשם מה צריך להזכיר לנו שוב שמדובר ביוסף?

"ואתה מאמין לסיפור הזה, הו?! שאל השופט את עורך הדין.

"אינני יודע אם להאמין או לא להאמין", ענה העו"ד, "אך זה ברור שעלי ועליך לא מספרים ספור כזה..."

מעתה יבואר מה שהקשינו אודות האחים אשר לא הכירו את יוסף, סבורים היו שמדובר במושל מצרי, רשע מרושע, אשר כבר הספיקו לטעום את "נחת זרועו" בצרות הצרורות שהביא עליהם, ומשום כך הם נמנעו מלהביט בפניו.

אמנם ראייה בעלמא מותרת במקרה כזה, אך מאחר ופרצופו של יוסף השתנה בגלל הזקן שגדל, הם התקשו לזהות אותו בראיה כזו, ורק כאשר אמר להם "אני יוסף" הם הביטו בו וזהו אותו.

"כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי אל תעמד" (מה, ט)

מה הכוונה "רדה אלי, אל תעמד"?

אומר רבנו **יוסף חיים** זצ"ל ב"אדרת אליהו" - יוסף רצה לשכנע את יעקב לרדת למצרים, וידע כי אם יסבור יעקב שעומדים להשתקע במצרים הוא לא ירצה לבוא.

לכן אמר יוסף ליעקב: תרד רק עד לסיום הרעב.

המלה "תעמד" כתובה כאן ללא "וי", כי הכוונה כך: רדה אלי עד "עת מד" כלומר היום אני בן שלשים ותשע, ותהיה כאן, במצרים, עד שאהיה בן ארבעים וארבע, שזוהי עת סיום הרעב.

"אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם" (מו, ג)

יעקב חושש כאן מאד מהירידה למצרים, ובצדק. היטב ידועה לו הבטחתו של הקב"ה לאברהם: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" (לעיל טו, יג). ארבע מאות שנה של גלות נוראה, ועוד בתוך מ"ט שערי טמאה! אם כן, מה תנחומים יש בדבריו של הקב"ה אליו "כי לגוי גדול אשימך שם", אדרבה, כעת הוא מתבשר שרבים יותר מצאצאיו יסבלו בגלות זו, כלום נתן להגדיר זאת כנחמה?

אלא הבאור בזה הוא: הקב"ה אומר כאן ליעקב "אל תירא מרדה מצרימה" למה? כי אמנם נגזרו על בניך ארבע מאות שנה של גלות, אך בפעל, כיון ש"לגוי גדול אשימך שם" - מחמת ריבוי האוכלוסין שיהיה במצרים כתוצאה מהנס של "ששה בכרס אחת", תתמלא סאתם במהרה, ויתקצר זמן שהותם שם למאתים ועשר שנים בלבד.

אראך" (מלכים ב' ג, יד), כלומר: אלמלא יהושפט מלך יהודה בא עמך, לא הייתי מביט כלל לכוונך.

ונשאלת השאלה מדוע כופל הנביא את דבריו ואומר: "אם אביט אליך ואם אראך"?

התשובה לכך נמצאת בגמרא האומרת (מגלה כח ע"א): "אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע". וה"מגן אברהם" (סוף סימן רכ"ה ב"ש"לחן ערוך") פוסק להלכה שאסור להסתכל בפני אדם רשע, כשכוונתו היא שאסור להביט בעיניו של אדם רשע, אולם אין אסור על ראייה בעלמא.

זהו שאמר אלישע ליהורם: "אם אביט אליך", לא אביט בך שכן רשע הנך, ואפילו "אם אראך" בראיה בעלמא לא הייתי רואה אותך אלמלא יהושפט.

על המהרי"ל **דיסקין**, "השרף מבריסק", העלילו פעם המשכילים עלילת שוא, שכביכול, שלח ידו בכסף שהופקד אצלו, והתלוננו במשטרה שהוא גנב. כתוצאה מתלונה זו הושלך הרב לכלא ונשקפה סכנה לחייו.

השתדלנים מקרב הצבור החרדי השיגו עבורו את העורך דין הגדול ביותר ברוסיה שהיה יהודי מומר. עורך הדין בא אל הרב לכלא לדבר עמו אודות קו ההגנה שיינקט במשפטו. בעת הפגישה, ישב המהרי"ל כשפניו כלפי מטה, בלי להביט בפני עורך הדין, וכך ענה לשאלותיו.

בסוף הפגישה שאל עורך הדין: "כבוד הרב, מדוע אינך מסתכל עלי?" והרב ענה בפשטות: "כי אסור להסתכל בפני אדם רשע!"

הגיע המשפט. התביעה הציגה את כתב האישום, ואז נעמד עורך דינו של המהרי"ל ואמר כך: "כבוד השופט! ברצוני לתאר לך מיהו הנאשם. הוא הרי יודע היטב שחיי תלויים בי, ואף על פי כן בפגישתו עמי לא הסתכל עלי, כי על פי צווי תורתו אסור לו להסתכל בפני אדם רשע. אמר לי אתה, כבוד השופט, היתכן שאדם כזה הוא גנב?" ואכן השופט קבל את הטענה וזיכה את המהרי"ל מכל אשמה.

סיפור דומה ארע עם ה"חפץ חיים" זצ"ל. בעת מלחמת העולם הראשונה העלילו על תלמיד ישיבתו שהוא מרגל ובקשו לגזור עליו גזר דין מות. בא, ה"חפץ חיים" להעיד עליו עדות אופי, שבחור טוב הוא ואינו מרגל. לפני שנעמד ה"חפץ חיים" להעיד, אמר עורך הדין של הבחור כי ברצונו להקדים ולספר סיפור על ה"חפץ חיים", שידע השופט במי מדובר:

פעם כשהיה בתחנת הרכבת גנב לו מישהו את המעיל, והוא רץ אחרי הגנב וצעק לעברו: "אני מוחל לך, אני מוחל לך, שלא תכשל, חלילה, בעוון גנבה!..." נתן להבין מכאן, אפוא, כמה צדיק הוא אדם זה!

